

Hromadná pripomienka Klimatickej koalície, VIA IURIS, Priateľov Zeme - CEPA, Klíma ťa potrebuje, Budovy pre budúcnosť, Cyklokoalície, Slovenskej klimatickej iniciatívy a Karpatského rozvojového inštitútu k LP/2023/29 Zákon o zmene klímy a nízkouhlíkovej transformácii Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (klimatický zákon)

Pripomienky k jednotlivým ustanoveniam návrhu zákona:

Pripomienka č. 1

Navrhujeme v Preambule upraviť text úvodnej vety nasledovne:

„zmena klímy patrí k naliehavým globálnym problémom s environmentálnymi, sociálnymi a ekonomickými dopadmi, ku ktorých...“.

Odôvodnenie:

Výraz environmentálny problém neúmerne zužuje závažnosť zmeny klímy, zvlášť pri striktnom výklade environmentálny = týkajúci sa životného prostredia, resp. jeho ochrany. Všetky relevantné dokumenty na medzinárodnej úrovni interpretujú zmenu klímy ako globálny problém s multisektorovými dopadmi. Vid' napr. správu IPCC: „Climate change impacts and responses are closely linked to sustainable development which balances social well-being, economic prosperity and environmental protection“ (IPCC, 2018: Summary for Policymakers. In: *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, pp. 3-24, doi:[10.1017/9781009157940.001](https://doi.org/10.1017/9781009157940.001).)

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 2

Navrhujeme v Základných princípoch rozdeliť odsek 3 na 4 samostatné odseky v nasledujúcom znení:

- (3) *Pod riešeniami v oblasti zmeny klímy sa rozumie realizácia mitigačných a adaptačných opatrení.*
- (4) *Mitigačné opatrenia zahŕňajú redukciiu produkcie emisií skleníkových plynov a zachytávanie už vyprodukovaných emisií z atmosféry.*
- (5) *Adaptačné opatrenia na zvýšenie odolnosti a zníženie zraniteľnosti berú do úvahy, že je nutné realizovať tak inkrementálne zmeny v rámci súčasných systémov ako aj zásadné, tzv. transformačné zmeny ekonomických, sociálnych alebo environmentálnych súčastí systému.*

(6) Výber konkrétnych mitigačných a adaptačných opatrení je založený na odbornej argumentácii. Na konkrétny problém sa vyberie na základe kritérií najefektívnejšie a najúčinnnejšie riešenie. Jednotlivé typy riešení nie sú v antagonistickom a vzájomne vylučujúcom sa vzťahu. Naopak, hľadá sa medzi nimi synergia a vzájomné benefity, či sa už jedná o technické opatrenia (zelené/prírode blízke a sivé) alebo mäkké opatrenia týkajúce sa napr. plánovacích, povolovacích a rozhodovacích procesov.

Odôvodnenie:

Pôvodné znenie v jednej vete spája nezrozumiteľne niekoľko rôznych bodov – potrebu realizácie tak mitigačných ako aj adaptačných opatrení; nesprávne vyčleňuje zachytávanie emisií skleníkových plynov nad rámec mitigácie; a predkladá všeobecnú laickú tézu o uprednostňovaní určitého typu opatrení, ktorá nie je kompatibilná s odborným posúdením toho, aké opatrenie má byť uprednostňované na základe exaktných kritérií.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 3

Po zapracovaní pripomienky č. 2, navrhujeme jednotlivé odseky časti “Základné princípy” označiť ako články a to nasledovne:

Čl. 1 Ochrana klimatického systému Zeme je verejným záujmom.

Čl. 2 Každý je povinný ochraňovať klimatický systém Zeme pre súčasné a budúce generácie.

Čl. 3 Pod riešeniami v oblasti zmeny klímy sa rozumie realizácia mitigačných a adaptačných opatrení.

Čl. 4 Mitigačné opatrenia zahŕňajú redukciiu produkcie emisií skleníkových plynov a zachytávanie už vyprodukovaných emisií z atmosféry.

Čl. 5 Adaptačné opatrenia na zvýšenie odolnosti a zníženie zraniteľnosti berú do úvahy, že je nutné realizovať tak inkrementálne zmeny v rámci súčasných systémov ako aj zásadné, tzv. transformačné zmeny ekonomických, sociálnych alebo environmentálnych súčastí systému.

Čl. 6 Výber konkrétnych mitigačných a adaptačných opatrení je založený na odbornej argumentácii. Na konkrétny problém sa vyberie na základe kritérií najefektívnejšie a najúčinnnejšie riešenie. Jednotlivé typy riešení nie sú v antagonistickom a vzájomne vylučujúcom sa vzťahu. Naopak, hľadá sa medzi nimi synergia a vzájomné benefity, či sa už jedná o technické opatrenia (zelené/prírode blízke a sivé) alebo mäkké opatrenia týkajúce sa napr. plánovacích, povolovacích a rozhodovacích procesov.

Čl.7 Politiky a opatrenia v oblasti riešenia zmeny klímy smerujú k rýchlemu, ale zároveň spravodlivému prechodu k hospodársky udržateľnej a uhlíkovo neutrálnej spoločnosti a budú prijímané predovšetkým v súlade s

a) konceptom udržateľného rozvoja,

- b) princípom prevencie,
- c) princípom predbežnej opatrnosti,
- d) princípom znečisťovateľ platí,
- e) princípom energetickej efektívnosti,
- f) princípom výrazne nenarušiť,
- g) princípom integrácie,
- h) princípmi obehového hospodárstva.

Čl.5 Klimatické ciele podľa § 3 až 5 nie je možné znížiť z dôvodu napĺňania cieľov stanovených v Parížskej dohode a v práve Európskej únie podľa osobitného predpisu.

Odôvodnenie:

Časť “Základné princípy” obsahuje dôležité princípy, ktoré by mali vo vzťahu k zvyšnému textu zákona pôsobiť ako záväzné výkladové pravidlá, ktoré sa pri uplatňovaní zvyšných ustanovení berú na zreteľ. Preto sme presvedčení, že z dôvodu významu, ktoré tieto princípy majú plniť by mali byť označené ako články.

Pripomienka je zásadná

Pripomienka č. 4

Do časti “Základné princípy” navrhujeme do čl. 4 pridať písmeno i) v nasledovnom znení:

“ochranou a obnovou biodiverzity a prirodzených ekosystémov”

Odôvodnenie:

Toto doplnenie navrhujeme na základe obáv odbornej verejnosti, ktorá upozorňuje, aby sa mitigácia zmeny klímy neredukovala iba na otázku zníženia priamych emisií skleníkových plynov a zväčšenia ich záchytovej kapacity. Vegetácia nie je iba absorpčným faktorom CO₂, ale sa výrazne podieľa na regulácii prostredia pre život. Bez ochrany a obnovy zelenej infraštruktúry, bez zvýšenia zadržiavania vody v krajine a bez regenerácie poľnohospodárskej pôdy, klíme nepomôžeme a podmienky pre život v krajine ešte zhoršíme. Pri prijímaní opatrení a politik v oblasti ochrany klímy je preto nevyhnutné, aby tieto splňali aj ekologický rozmer. Pri riešení klimatickej krízy nemôžeme opomenúť ochranu biodiverzity, pretože jej úbytok pripieva ku globálnej environmentálnej kríze.

Pripomienka je zásadná

Pripomienka č. 5

V § 3 ods. 1 navrhujeme doplniť za text “Dlhodobým klimatickým cieľom Slovenskej republiky je“ slovo “najneskôr”.

Odôvodnenie:

Slovo „najneskôr“ navrhujeme doplniť, pretože je silný predpoklad, že tento cieľ môže byť v dohľadnej dobe nedostatočný. Na túto obavu už poukazuje aj príklad Nemecka, kde museli v dôsledku rozhodnutia ústavného súdu cieľ 2050 zmeniť na 2045 z dôvodu jeho nedostatočnej ambicióznosti vo vzťahu k udržaniu rastu globálnej teploty v zmysle Parížskej dohody.

V Nariadení Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality a menia nariadenia (ES) č. 401/2009 a (EÚ) 2018/1999 (európsky právny predpis v oblasti klímy) sa v čl. 2 uvádza:

1. Najneskôr do roku 2050 sa v Únii musí zabezpečiť rovnovážny stav medzi emisiami skleníkových plynov a ich odstraňovaním v celej Únii, ako je regulované v práve Únie, vďaka čomu sa do uvedeného termínu podarí znížiť emisie a dosiahnuť nulovú bilanciu emisií a následne sa Únia bude usilovať o dosiahnutie záporných emisií.
2. Príslušné inštitúcie Únie a členské štáty prijímú potrebné opatrenia na úrovni Únie a na vnútroštátnej úrovni, vďaka ktorým bude možné kolektívne splniť zámer dosiahnuť klimatickú neutralitu stanovený v odseku 1, a to s prihliadnutím na význam podpory spravodlivosti a solidarity medzi členskými štátmi, ako aj nákladovej efektívnosti pri plnení tohto zámeru.¹

Európsky parlament podobne aj vo svojom uznesení z 15. januára 2020 Európskej zelenej dohode vyzval na nevyhnutný prechod na klimaticky neutrálnu spoločnosť najneskôr do roku 2050.²

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 6

V ustanovení § 3 “Dlhodobý klimatický cieľ” navrhujeme pridať odsek 4 v nasledujúcom znení:

“ Orgány verejnej správy sú povinné zvyšovať svoju adaptívnu kapacitu a zvyšovať odolnosť systémov na dopady zmeny klímy prostredníctvom redukcie zraniteľnosti a tak prispievať k udržateľnému rozvoju.!

Odôvodnenie:

V rámci Druhej časti Klimatické ciele a základné povinnosti absentuje zmienka o adaptácii, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou klimatických cieľov.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 7

Sektorové klimatické ciele v § 5 považujeme za nedostatočne odôvodnené a z viacerých dôvodov je možné sa domnievať, že sú nedostatočne ambiciózne.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1119>

² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0005_SK.html

Odôvodnenie:

Dostatočná ambicióznosť sektorových cieľov je jednou z kľúčových črt klimatického zákona. Bez tejto a ďalších kľúčových črt zákon nebude dostatočne plniť rolu klimatického nástroja, ktorý prevedie našu spoločnosť cez transformáciu smerom ku klimatickej neutralite.

Naša pripomienka je postavená jednak na nedostatočnom zdôvodnení stanovených sektorových cieľov a tiež namietame ich nedostatočnú ambicióznosť:

K zdôvodneniu cieľov: Sprievodná dokumentácia k návrhu zákona neumožňuje dostatočne preštudovať a pochopiť východiská, na ktorých sú ciele postavené. Túto skutočnosť, popri samotnej výške cieľov, považujeme za problematickú pre všetkých, ktorí sa o dekarbonizáciu jednotlivých sektorov spoločnosti vážne zaujímajú. Riadne odôvodnenie ako aj predchádzajúca spoločenská debata sú potrebné ak majú dôležití stakeholderi - biznis, štátne orgány aj občianska spoločnosť - akceptovať ich nastavenie.

Z dodatočného odôvodnenia, ktoré nám poskytlo MŽP spolu s SHMÚ a IEP máme za to, že nastavenie sektorových cieľov nereflektuje trajektóriu na dosiahnutie uhlíkovej neutrality v roku 2050, ale vychádza z trajektórie smerujúcej k dosiahnutiu cieľa 55 % zníženie emisií v roku 2030.

K ambicióznosti: Nedostatok vidíme v modelovaní aj v transformačných opatreniach, ktoré majú ten ktorý sektor nasmerovať k stanoveným klimatickým cieľom. Sektorové ciele na rok 2030 pre všetky sektory navrhujeme upraviť tak, aby zodpovedali trajektórii pre dosiahnutie dlhodobého cieľa v roku 2050. Modelovanie a projekcie majú totiž odrážať aj cieľ klimatickej neutrality, ktorú potrebujeme dosiahnuť najneskôr v roku 2050 a to z nasledujúcich dôvodov:

- tento dlhodobý cieľ je zakotvený v § 3 klimatického zákona a ak nebudeme uvažovať aj o takejto časovej dimenzii, tak hrozí, že rozloženie záväzkov spôsobí príliš strmú dekarbonizačnú krivku v posledných 2 dekádach (do 2040 a do 2050), neprimerane prísne opatrenia voči občanom aj subjektom v príslušných odvetviach hospodárstva a nespravodlivé rozloženie politického záväzku voči neskorším vládam. Navyiac v tejto dekáde (do 2030) máme k dispozícii relatívne jednoduchšie/lacnejšie opatrenia, tzv. nízkovisiace ovocie (low-hanging fruits), ktoré by sme mali v maximálnej miere využiť.
- v zmysle príručky vydanéj Európskou komisiou pre prípravu nového Národného Energetického a Klimatického Plánu (NECP) majú členské štáty vychádzať aj z projekcií a modelov na dosiahnutie neutrality najneskôr do roku 2050 a cieľov do 2030. Tento strategický dokument by už mala aj Slovenská republika pripravovať, nakoľko je potrebné ho predložiť Európskej komisii do konca júna. Následne bude treba zrejme zladíť rôzne sektorové ciele, čo prinesie novelizáciu klimatického zákona podľa NECP

V nadväznosti na potrebu a záväzok dosiahnuť neutralitu najneskôr do roku 2050 považujeme zamýšľané transformačné opatrenia v jednotlivých sektoroch za nedostatočné, neodrážajúce transformačný potenciál slovenského hospodárstva a ignorujúce akútnosť stavu planéty, poznačenej klimatickou krízou. Vnímame tiež realitu na zodpovedných ministerstvách, ktoré

ešte ani nezačali vo svojich politikách reflektovať klimatickú krízu a zamýšľať sa (o to viac plánovať) modal shift.

Sme si vedomí nedostatku dát a absencie odbornej verejnej diskusie a preto, popri vyjadrení nesúhlasu so stanovenými cieľmi, požadujeme najmä ich ďalšie upresňovanie a povinnú pravidelnú aktualizáciu.

Nedostatočnosť plánovaných transformačných krokov a opatrení na dekarbonizáciu v konkrétnych sektoroch opierame o nasledujúce:

- **V sektore Cestná doprava:**

V projekcii SHMÚ, ktorá slúžila ako podklad pre stanovenie sektorového cieľa, sú opatrenia pre scenár WAM zvolené selektívne s výrazným fokusom na alternatívne palivá a nedostatočným obsiahnutím zníženia výkonov v individuálnej automobilovej doprave.

Projekcia v oblasti elektromobility uvažuje nekvantifikovateľné politiky a opatrenia ako „Informačná kampaň“ či „Osveta na školách“ a do vysokej podrobnosti rozoberá čiastkové politiky a opatrenia oblasti alternatívnych palív, pričom oblasť presunu do verejnej osobnej dopravy a cyklistickej dopravy je popísaná vágne, v celom dokumente len niekoľkými vetami a bez akýchkoľvek konkrétnych opatrení, navyše s terminologickými nepresnosťami.

Nie je jasné, z akých zdrojov vychádzali údaje použité pre modal shift v preprave osôb. Z nepochopiteľných príčin je napríklad z opatrenia modal shift vylúčená cyklistická doprava mimo územia miest. Projekcia síce hovorí o predpoklade zníženia podielu IAD modal shiftom k cyklistickej doprave o 10 % (pričom nie je jasné, odkiaľ je údaj), neodôvodnene však napriek tomu „boli použité konzervatívnejšie odhady na úrovni 3 %“. V preprave tovarov napríklad štúdia neuvažuje napríklad s modal shiftom vo fáze last mile, hoci je ako opatrenie obsiahnutý v národných stratégiách a problém s touto fázou je v projekcii zdôrazňovaný.

Mnohé politiky a opatrenia v oblasti rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy, resp. obmedzenia IAD neboli v projekcii vôbec vzaté do úvahy, čo sa vo výsledku premieta do jej nízkej ambicióznosti. Zásadne preto nesúhlasíme so stanoveným rastom emisií v cestnej doprave a žiadame obrat vo zvolenom prístupe, pričom potrebujeme najprv určiť víziu transformácie a konkrétne transformačné opatrenia v doprave a až potom kvantifikovať emisie, ktoré z transformácie vyplynú.

Zároveň ide o sektor so značne dynamickým vývojom smerom k udržateľnej doprave, preto je nevyhnutné časté aktualizovanie cieľov.

- **V sektore odpady:** téma odpadov je spracovaná nepresne, nie sú uvedené iné opatrenia ako znižovanie skládkovania, chýbajú scenáre k tomu, čo sa bude diať s odpadmi, ktoré sa skládkovať nebudú a ako budúce prevádzky ovplyvnia množstvo emisií, ktoré budú vznikať. Konkrétne:

- Nie sú zahrnuté opatrenia na znižovanie emisií z iných zariadení na spracovanie odpadov: ZEVO (spaľovne), ktoré sú už teraz aj v systéme ETS a
- nie sú zahrnuté opatrenia na znižovanie emisií z dopravy – zberové firmy optimalizujú trasy aj na základe toho, že šetria financie, ale je dôležité aj aké autá používajú pri zbere
- V závere úvodu je uvedený cieľ 30% pre rok 2030 a pritom v §5 ods. 5 návrhu zákona je iba 24%
- Na strane 6. tabuľka [2.3. je](#) prognóza vývoja množstva odpadov do roku 2050 až 608 kg/ob. (teraz je 446) pritom nie je uvedené, aké druhy odpadov sa predpokladá, že bude rásť. V súčasnosti nám klesá množstvo zmesového odpadu, ale rastie množstvo triedeného zberu (z ktorého väčšina plastov je ťažko recyklovateľná a v niektorých samosprávach viac ako 50% končí na skládkach alebo v ZEVO)
- Na rovnakej strane v tabuľke 2.4. je prognóza znižovania skládkovania do roku 2040 na 10% (tento cieľ máme už v roku 2035 a v roku 2030 je 22,4%, otázne je ako chceme nakladať so zmesovým odpadom od roku 2030?)
- Na strane 7 sa miešajú ciele ohľadom priemyselných a odpadov z domácností, pritom na priemyselné odpady nie sú vôbec stanovené prognózy ani ciele (a tie tvoria 80% odpadov)
- Uvedené je že skládkovanie priemyselného odpadu kleslo, ale nie je uvedené čo sa namiesto toho s ním deje (dáva sa do ZEVO, cementární, alebo sa recykluje, opätovne používa). Neznamená, že ak klesá podiel skládkovania zmesového odpadu, tak tým pádom klesajú aj emisie
- Pri kaloch je otázne aký je plán na ich spracovanie ako nie skládkovanie a či tie plánované technológie majú nižšie, alebo vyššie emisie + aká bude doprava do týchto zariadení
- Strana 11 (materiálu SHMÚ) WAM scenár: uvedené je, že sa budú na SK implementovať niektoré nové poznatky a trendy na odkloňovanie od skládok a pritom nie je uvedené aké, kde by mali byť niektoré zariadenia a ako ony znížia emisie oproti skládkovaniu. Dôležité je vedieť aké zariadenia to budú, lebo emisie nám nemusia klesať ak vybudujeme nové zariadenia na energetické zhodnocovanie (spaľovne, bioplynové stanice, monospaľovne na kaly a i.)
- Podľa scenárov EU15 (tiež na strane 11), že sa znížili emisie zo skládkovania ak sa dosiahlo WtE (Waste to energy - Energetické zhodnocovanie odpadov) až 40% je pravda, že sa znížili emisie zo skládkovania, ale nie je uvedené čo sa stalo s celkovými množstvami emisií. Zároveň nie je uvedené, že tieto krajiny majú problém s plnením cieľov recyklácie a spaľujú aj vysoký podiel

organického odpadu, ktorý nám napríklad bude chýbať v pôde a preto ho musíme odkloniť od WtE

- Na strane 13 je uvedené, že výstavba WtE zníži množstvo skládkovaného odpadu, ale nie je uvedené ako sa budú vyvíjať emisie ak by sa postavili nové WtE, tiež ako keby nebol plán využívať súčasné prevádzky na výrobu tuhého alternatívneho paliva (TAP) (tam vieme, že odpad pochádza zo zahraničia a MŽP má memorandum s cementárňami, že budú prednostne spracovávať odpady zo SK)
- **V sektore budovy:** Sektorový cieľ 12 % považujeme za nedostatočný. Je určený na základe modelu SHMÚ, ktorý určuje scenár produkcie emisií ESR budov na úrovni 3,2 MtCO₂eq. Dlhodobá stratégia obnovy budov predpokladá produkciu sektora budov v roku 2050 na úrovni 0,7 – 2,8 MtCO₂eq na to, aby mohol byť považovaný za dekarbonizovaný.

Z uvedených dôvodov dávame do pozornosti iný prístup k určovaniu sektorových cieľov na základe scenára ZEM³ (2050 Pathways Explorer), s ktorým pracuje Prognostický ústav SAV, podľa ktorého:

- emisie z dopravy by mali klesnúť o 20 % (v porovnaní s referenčným rokom 2005).
- Indikatívny sektorový cieľ pre budovy v roku 2030 vo výške 2,05 MtCO₂eq, čo by znamenalo dosiahnuť uhlíkovú neutralitu v tomto sektore s indikatívnym cieľom pre budovy na v roku 2050 vo výške 0,7 MtCO₂eq. Zo súčasných 4,23 MtCO₂eq v roku 2020 by sa tak emisie zo sektora budov mali znížiť o 51,5 % do roku 2030.
- emisie (CO₂eq) v poľnohospodárstve musia klesnúť o 36 % do 2030.
- záchyty v sektore využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva musíme zvýšiť o 33 % do 2030.
- emisie (CO₂eq) v priemysle (mimo EÚ ETS) by sa mali znížiť o 34 % do 2030.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 8

Ustanovenie § 4 navrhujeme premenovať na „*Mitigačné ciele*“.

Odôvodnenie:

Toto ustanovenie nazvané “Klimatické ciele” sa týka výlučne mitigácie a preto navrhujeme toto spresnenie.

Pripomienka je obyčajná.

³ Dokupilová, D., Repíková, M., & Korytárová, K. (2022). Uhlíkovo neutrálne Slovensko do roku 2050. Jún 2022. <https://www.prog.sav.sk/portfolio/uhlikovo-neutralne-slovensko-do-roku-2050/>

Pripomienka č. 9

V § 4 navrhujeme doplniť odsek v nasledovnom znení:

Vláda v spolupráci s radou stanoví v roku 2027 klimatické ciele na obdobie po roku 2030. Sektorové klimatické ciele musia byť v súlade s dlhodobým klimatickým cieľom podľa § 3.

Odôvodnenie:

V zákone chýba úprava postupu, ako budú prijaté klimatické ciele po roku 2030, keďže tieto sú v zákone stanovené len do roku 2030. Navrhujeme preto tento nedostatok odstrániť a jasne stanoviť kto, kedy a akým spôsobom tieto ciele po roku 2030 určí.

Náš návrh odráža aj záväzky a postup v rámci Európskej únie, nakoľko Európsky klimatický zákon určuje povinnosť v roku 2024, po prvom hodnotení záväzkov Parížskej dohody, predložiť návrh redukčných cieľov do roku 2040. Európska komisia má v najbližších mesiacoch začať konzultácie k nastavovaniu týchto cieľov. Slovenský klimatický zákon musí byť s týmito záväzkami a postupmi zosúladený.

Pripomienka je zásadná

Pripomienka č. 10

Ustanovenie § 5 navrhujeme premenovať na „*Sektorové mitigačné ciele*“.

Odôvodnenie:

Odseky paragrafu sa týkajú výlučne mitigácie.

Pripomienka je obyčajná.

Pripomienka č. 11

V § 5 navrhujeme medzi odseky 6 a 7 doplniť nový odsek s nasledovným znením:

Vláda na návrh príslušných ministerstiev a na základe záväzného stanoviska rady stanoví v roku 2027 sektorové klimatické ciele na obdobie po roku 2030, rozrátané do krátkodobých časových úsekov. Sektorové klimatické ciele musia byť v súlade s dlhodobým klimatickým cieľom podľa § 3.

Odôvodnenie:

V zákone chýba úprava postupu, ako budú prijaté sektorové klimatické ciele po roku 2030, keďže tieto sú v zákone stanovené len do roku 2030. Navrhujeme preto tento nedostatok odstrániť a jasne stanoviť kto, kedy a akým spôsobom tieto ciele po roku 2030 určí.

Náš návrh odráža aj záväzky a postup v rámci Európskej únie, nakoľko Európsky klimatický zákon určuje povinnosť v roku 2024, po prvom hodnotení záväzkov Parížskej dohody, predložiť návrh redukčných cieľov do roku 2040. Európska komisia má v najbližších mesiacoch začať konzultácie k nastavovaniu týchto cieľov. Slovenský klimatický zákon musí byť s týmito záväzkami a postupmi zosúladený.

Pripomienka je zásadná

Pripomienka č. 12

Navrhujeme do § 6 medzi odsek 1 a odsek 2 vložiť nasledujúci nový odsek:

“Orgány verejnej správy podľa § 2 písm. p) bod 1 a bod 2 sú povinné zapojiť verejnosť do tvorby strategických nástrojov podľa § 7.”

Odôvodnenie:

Považujeme za kľúčové, aby sa verejnosť mohla vyjadrovať a zapojiť do prípravy strategických dokumentov podľa § 7 a aby tak mala zaručené právo na účasť verejnosti na tvorbe plánov, programov a politík týkajúcich sa životného prostredia, ktoré je garantované v čl. 7 Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhuský dohovor). Keďže proces prijímania konkrétnych strategických dokumentov nie je v návrhu zákona upravený navrhujeme minimálne takéto všeobecné ustanovenie, ktoré zaviaže orgány verejnej správy, príslušné na tvorbu takýchto strategických dokumentov zapojiť verejnosť do procesu ich prípravy.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 13

Navrhuje v § 6 ods. 3 za slová *“Orgány verejnej správy a povinné osoby sú povinné poskytnúť”* vložiť slovo *“bezodplatne”*.

Odôvodnenie:

Návrh predchádza situácii, v súlade s princípom hodnoty za peniaze, aby boli tie isté údaje zaplatené dvakrát verejných zdrojov.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 14

Ustanovenia § 8 a § 9 požadujeme ponechať v navrhovanom znení.

Odôvodnenie:

Tieto ustanovenia upravujú strategické nástroje na napĺňanie klimatických cieľov, ktorých príprava a aktualizácia vyplýva zo záväzkov v rámci EÚ. Ich zakotvenie v klimatickom zákone považujeme za dôležité z nasledujúcich dôvodov:

- prispieť k lepšej spolupráci ministerstiev a prekonaniu rezortizmu - stratégie nebudú "odtrhnuté" od implementačnej reality na jednotlivých ministerstvách, budú musieť vychádzať z cieľov zakotvených v klimatickom zákone a spoločne nastavených opatrení
- Rada pre klimatickú zodpovednosť zabezpečí lepšiu kvalitu, aktuálnosť a kontrolu týchto dokumentov

Pripomienka je obyčajná.

Pripomienka č. 15

Ustanovenie § 11 navrhujeme premenovať na „*Sektorový mitigačný plán*“. Zároveň v každom relevantnom odseku § 11 navrhujeme nahradiť slovné spojenie „sektorový klimatický plán“ slovným spojením „sektorový mitigačný plán“.

Odôvodnenie:

Odseky paragrafu sa týkajú výlučne mitigácie.

Pripomienka je obyčajná.

Pripomienka č. 16

V § 11 navrhujeme, aby sa povinnosť vypracovať sektorové klimatické plány vzťahovala aj na ETS sektory.

Odôvodnenie:

Ak má klimatický zákon pôsobiť strešne a má byť nástrojom, ktorý nás privedie k uhlíkovej neutralite myslíme si, že je dôležité koordinovať úsilie o dekarbonizáciu vo všetkých sektoroch - v sektoroch mimo ETS s dekarbonizáciou v ETS sektoroch. Napriek tomu, že sektory ETS sú regulované trhom, myslíme si, že je dôležité plánovať a ovplyvňovať ich dekarbonizáciu aj na národnej úrovni, okrem tej európskej.

Obávame sa, že dôsledkom takejto "dvojkoľajnosti" sektorov nebudeme mať dostatočne pod kontrolou proces dekarbonizácie a transformácie v tak významných sektoroch ako je priemysel a energetika. Takýto prístup neumožňuje synergiu medzi jednotlivými konkrétnymi nástrojmi a opatreniami.

Zároveň považujeme ustanovenia v tomto paragrafe týkajúce sa povinných sektorových klimatických plánov a opatrení, prijatých na ich realizáciu, za podmienku na zabezpečenie

skutočného plnenia sektorových cieľov. Je to ďalšia z kľúčových črt klimatického zákona, bez ktorej nebude plniť rolu klimatického nástroja, ktorý prevedie našu spoločnosť cez transformáciu smerom k uhlíkovej neutralite.

Rozfázovanie sektorových cieľov do kratších úsekov a stanovenie konkrétnych, merateľných a časovo viazaných opatrení v sektorových klimatických plánoch, je jediný účinný spôsob, ako sledovať pokrok pri implementácii cieľov. Túto rolu plní aj doplnková povinnosť vypracovať prísnejšie nastavený plán dodatočných opatrení v prípade nedostatočného pokroku. Spolu s dôležitou funkciou rady, tieto nástroje v príslušných ustanoveniach § 11 pomôžu zabezpečiť, aby sektorové ciele bolo možné kontrolovať a vyvodzovať právnu aj politickú zodpovednosť za ich neplnenie.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 17

Ustanovenie § 12 Národný inventarizačný systém požadujeme ponechať v navrhovanom znení

Odôvodnenie:

Právna úprava týkajúca sa dát, prístupu k nim a dátového manažmentu na nastavovanie klimatických politík je jednou z kľúčových črt klimatického zákona. Bez kvalitnej úpravy nebude zákon plniť rolu klimatického nástroja, ktorý prevedie našu spoločnosť cez transformáciu smerom k uhlíkovej neutralite.

Na základe komunikácie s viacerými odborníkmi, ktorí sú zapojení do rôznych fáz cyklu klimatických dát (zber, vyhodnocovanie, reporting, nastavovanie politík...), sme identifikovali niektoré závažné nedostatky. Je potrebné, aby bola zachovaná úprava zákona, ktorý aspoň v principiálnej miere reflektuje aktuálne potreby:

- inštitucionálne zjednotenie a “zastrešenie” tejto témy - jednotné metodiky, ktoré určujú postupy, kritériá pre kvalitu dát atp. tak, aby práca s klimaticky relevantnými dátami bola jednotná, prehľadná a dáta boli dostupné. Za tým účelom je potrebné aj vymedzenie práv a povinností orgánov a organizácií tak, aby zber a ďalšie využitie dát boli funkčné a neboli zbytočne zaťažujúce.
- dostatočný prístup k informáciám tak, aby pokrýval všetky subjekty, ktoré na jednej strane disponujú relevantnými informáciami a na druhej strane majú mať k nim prístup.
- prístup verejnosti k zrozumiteľným informáciám tak, aby bola zabezpečená informačná, edukačná aj kontrolná funkcia verejnosti voči klimatickým politikám a dosahovaniu klimatických cieľov.

Celá úprava, vo všetkých potrebných detailoch, nie je úlohou klimatického zákona. Zákon však musí podporovať hlavný účel zberu a využitia klimaticky relevantných dát. Tým je informovaná tvorba klimatických politík, ktoré smerujú k plneniu povinností a úloh zakotvených na úrovni EÚ.

Pripomienka je obyčajná.

Pripomienka č. 18

Navrhuje nasledovné znenie ustanovenie § 14 odsek 4:

“Dvoch členov rady menuje a odvoláva prezident Slovenskej republiky (ďalej len "prezident"). Ďalších dvoch členov rady menuje a odvoláva po verejnom vypočutí vláda na návrh ministra. Ďalších dvoch členov volí a odvoláva po verejnom vypočutí národná rada nadpolovičnou väčšinou hlasov prítomných poslancov. Člen rady má postavenie verejného činiteľa.) Predseda rady vymenuje podpredsedu pre mitigáciu a podpredsedu pre adaptáciu na zmenu klímy spomedzi ostatných členov rady. Návrhy kandidátov na členov rady môžu prezidentke, národnej rade a ministrom predkladať vedecké a výskumné inštitúcie, vysoké školy a občianske združenia pôsobiace v oblastiach patriacich do problematiky súvisiacich so zmenou klímy, a to najmä v oblasti energetiky, plánovania obecného, mestského a regionálneho rozvoja, územného plánovania, urbanizmu, architektúry, budov, dopravy, poľnohospodárstva, životného prostredia, ekonomiky, klimatológie, sociológie a behaviorálnej psychológie, spotrebiteľského správania.”

Odôvodnenie:

Návrh dopĺňa výpočet oblastí súvisiacich so zmenou klímy. Jedná sa o oblasti, ktoré sú kľúčové najmä z pohľadu adaptácie, ktorá má oproti mitigácii lokálnejší charakter, lídrom adaptačného procesu na tejto úrovni sú miestne a krajské samosprávy.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 19

Navrhuje doplniť znenie ustanovenie § 14 ods. 8, bod a) nasledovne:

“(8) Za odbornú spôsobilosť podľa odseku 6 písm. c) sa považuje:

- a) *úplné vysokoškolské vzdelanie druhého alebo tretieho stupňa a najmenej päť rokov praxe v oblastiach patriacich do problematiky súvisiacich so zmenou klímy a to najmä v oblasti energetiky, plánovania obecného, mestského a regionálneho rozvoja, územného plánovania, urbanizmu, architektúry, budov, dopravy, poľnohospodárstva, životného prostredia, ekonomiky, klimatológie, sociológie a behaviorálnej psychológie, spotrebiteľského správania a zároveň”*

Odôvodnenie:

Návrh dopĺňa výpočet oblastí súvisiacich so zmenou klímy. Jedná sa o oblasti, ktoré sú kľúčové najmä z pohľadu adaptácie, ktorá má oproti mitigácii lokálnejší charakter, lídrom adaptačného procesu na tejto úrovni sú miestne a krajské samosprávy.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 20

Ustanovenie § 14 a § 15 požadujeme ponechať v navrhovanom znení

Odôvodnenie:

Rada pre klimatickú zodpovednosť je jednou z kľúčových črt klimatického zákona a dôležitou súčasťou kontrolného mechanizmu, ktorý zabezpečuje funkčnosť klimatického zákona ako celku. Bez

nej nebude zákon plniť rolu klimatického nástroja, ktorý prevedie našu spoločnosť cez transformáciu smerom k uhlíkovej neutralite.

Je dôležité, aby Rada bola nadzorným, expertným, kontrolným a poradným orgánom s dobre nastavenými kompetenciami, kreovaním, zodpovednosťou a personálnymi podmienkami.

Osobitne otázka náležitých odborných vedomostí a skúseností vyvoláva diskusiu. Je dôležité, aby v nej mali zastúpenie ľudia s relevantnými zručnosťami a skúsenosťami z odvetví, na ktoré sa dekarbonizácia zameriava. Pre účinné fungovanie Rady je tiež dôležité odmeňovanie jej členov a zabezpečenie organizačnej, administratívnej a technickej podpory pre Radu (kancelária Rady).

Rada nesmie byť slabá a formálna, má plniť dôležité funkcie: monitoring plnenia záväzkov vyplývajúci z klimatických nástrojov, upozornenie na nevyhnutnosť ich aktualizácie, záväzné stanovisko v prípade, že povinné inštitúcie a osoby konajú ex offo. Rada, v záujme transparentnosti, zverejňuje svoje kroky na webe.

V tomto kontexte a vzhľadom k potrebe podnietiť záujem najlepších odborníkov a odborníčok z daných odvetví s cieľom zabezpečiť najvyššiu možnú kvalitu kontroly, dávame na zváženie dostatočnosť odmeny. Za primerané považujeme určiť mesačnú odmenu predsedu vo výške trojnásobku a ostatným členom vo výške dvojnásobku priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca.

Pripomienka je obyčajná.

Pripomienka č. 21

V ustanovení § 21 v odsekoch 6 a 9 navrhujeme vypustiť slovné spojenia „*poskytnutých Slovenským hydrometeorologickým ústavom.*“

Odôvodnenie:

Pre vypracovanie stratégie adaptácie na zmenu klímy samosprávneho kraja a obce sú nevyhnutné údaje od viacerých inštitúcií, nie len SHMÚ.

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 22

§ 18 Územná samospráva požadujeme ponechať v navrhovanom znení

Odôvodnenie:

Ak majú regionálni aktéri pripraviť kvalitné mitigačné stratégie a koordinovať dekarbonizačný proces v území, musia mať vlastné odborné kapacity pre dekarbonizáciu. Návrh zmeny formulácie § 18 implicitne reflektuje vznikajúce regionálne odborné kapacity pod gesciou MH SR – regionálne centrá udržateľnej energetiky (RCUE), ktoré budú vznikať v roku 2024 s cieľom zabezpečiť plánovanie a koordináciu dekarbonizácie v území na regionálnej úrovni.

Klimatický zákon by mal preto reflektovať toto opatrenie, ktoré je už schválené nielen v rámci Programu Slovensko⁴, ale aj v Národnom energetickom a klimatickom pláne SR⁵. Zvýšilo by to nielen akceptovateľnosť návrhu zákona zo strany územnej samosprávy, ale aj koordináciu regionálnych aktérov v dekarbonizačnom procese.

Jednou z prvoradých úloh RCUE bude zber a analýza energetických údajov v regiónoch (územná pôsobnosť RCUE bude rešpektovať hranice strategicko-plánovacích regiónov a území mestského rozvoja) a vypracovanie komplexných regionálnych dekarbonizačných/nízkouhlíkových stratégií. Na lokálnej úrovni (mestá a obce) sa s vytváraním obdobných kapacít neuvažuje a v súčasnosti ani neexistujú.

Na území krajov budú pôsobiť 2 - 3 RCUE, pričom ich územná pôsobnosť pokryje celý kraj – povinnosť samosprávnych krajov vytvoriť dekarbonizačné/nízkouhlíkové stratégie tak bude plne krytá týmito novými odbornými kapacitami. Pri tvorbe lokálnych dekarbonizačných/nízkouhlíkových stratégií sa musí vychádzať z údajov a analýz vypracovaných na regionálnej úrovni. To je veľmi dôležité, pretože v opačnom prípade by obce dostali novú - odborne aj časovo náročnú povinnosť (nekrytú kapacitami) s nezanedbateľným dopadom na ich rozpočty.

RCUE (administratívne zastrešené samosprávnymi krajmi) budú potom pomáhať krajom, obciam a mestám implementovať prijaté stratégie. Okrem toho budú vydávať stanoviská k projektom ovplyvňujúcim emisnú a energetickú bilanciu regiónov, ktoré sa budú uchádzať o verejnú podporu (granty, zvýhodnené úvery atď.).

Schvaľovanie spoločných stratégií zastupiteľstvami všetkých dotknutých obcí sa v praxi opakovane ukázalo ako organizačne náročné a rizikové. Preto sa táto kompetencia navrhuje udeliť riadiacemu orgánu daného regiónu (napr. ÚMR alebo SPR) alebo ním poverenej odbornej rade, komisii atď.

Je veľmi dôležité zabezpečiť metodickú súčinnosť pri koordinovaní dekarbonizácie na úrovni regiónov. MH SR ako gestor energetickej politiky v súčasnosti pripravuje metodické postupy pre plánovanie dekarbonizácie na úrovni regiónov, a to prostredníctvom svojej rezortnej odbornej inštitúcie SIEA. Na druhej strane, gestorom v oblasti adaptácie na zmenu klímy je MŽP. Túto základnú deľbu kompetencií je dôležité premietnuť aj do gestorstva v oblasti metodického usmerňovania tvorby strategických dokumentov na regionálnej a lokálnej úrovni.

Pripomienka je obyčajná.

Pripomienka č. 23

§ 20 a novelizovaný Čl. II. zákona č.162/2015 Z.z. Správneho súdneho poriadku požadujeme ponechať v navrhovanom znení

Odôvodnenie:

⁴ https://drive.google.com/file/d/11BGM9P_sDyunohdYskpuHaZcLYRU0Ke0/view?usp=sharing

⁵ <https://www.economy.gov.sk/energetika/navrh-integrovaného-narodného-energetickeho-a-klimatickeho-planu>

Súdny prieskum plnenia povinností zakotvených v zákone je jednou z kľúčových čít klimatického zákona. Bez tejto a ďalších kľúčových čít zákon nebude plniť rolu klimatického nástroja, ktorý prevedie našu spoločnosť cez transformáciu smerom k uhlíkovej neutralite.

Je dôležité, aby tzv. zainteresovaná verejnosť mohla žalovať štátne orgány v prípade neplnenia alebo nedostatočného plnenia povinností, ktoré vyplývajú z klimatického zákona. Takto formulovaná klimatická žaloba plní dve dôležité funkcie: V prvom rade je “poistkou”, aby štátne orgány zodpovedné za plánovanie a realizáciu konkrétnych dekarbonizačných opatrení, tieto svoje povinnosti plnili. V čase klimatickej krízy už nemáme žiadnu možnosť tieto kroky odkladať, či konať pomaly a neefektívne. Druhá funkcia klimatickej žaloby spočíva v istej mobilizácii, či vťahnutí verejnosti do tejto akútnej “veci verejnej”, čo sa môže odraziť aj na vyššej verejnej akceptácii klimatických opatrení resp. vyššom tlaku zo strany verejnosti na politikov a klimatické politiky, ktoré prijímajú.

Klimatické žaloby sa celosvetovo aj v rámci Európskej Únie považujú za účinný nástroj boja s klimatickou krízou a ich využívanie je na vzostupe. Čím ďalej častejšie sú nielen žaloby pred medzinárodnými resp. európskymi súdmi, ale aj pred národnými súdmi rôznych členských štátov EÚ. Ľudia sa aj takýmto spôsobom domáhajú dodržiavania ľudských práv a žiadajú širšiu spoločenskú zmenu. Vo viacerých krajinách takéto žaloby viedli k vylepšeniu súvisiacej legislatívy alebo aplikácie zákonov.^{6,7,8}

⁶ Precedens: Súd nariadil ropnému gigantovi Shell radikálne znížiť emisie

<https://euractiv.sk/section/energetika/news/precedens-sud-nariadil-ropnemu-gigantovi-shell-radikalne-znizit-emisie/>

⁷ <https://www.klimazaloba.cz/>

⁸ Climate litigation in Europe: a summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment

<https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/climate-litigation-in-europe-a-summary-report-for-the-european-union-forum-of-judges-for-the-environment/>

Pripomienka je obyčajná.

Pripomienka č. 24

V § 21 navrhujeme odsek 5 zmeniť nasledovne:

“Samosprávny kraj je povinný zabezpečiť vypracovanie a prijatie stratégií pre nízkouhlíkový rozvoj pre územie samosprávneho kraja do 30. apríla 2027”

Odôvodnenie:

Navrhnutá zmena presne korešponduje s formuláciou povinnosti uloženej samosprávnym krajom v navrhovanom ustanovení § 18 ods. 1a. Keďže na úrovni krajov budú pôsobiť 2 - 3 RCUE (pozri odôvodnenie k pripomienke č. 12), je správne v tomto odseku uviesť termín na vypracovanie niekoľkých stratégií pre nízkouhlíkový rozvoj pre územie samosprávneho kraja (nie iba jednej stratégie).

Pripomienka je zásadná.

Pripomienka č. 25

V § 21 navrhujeme odsek 7 zmeniť nasledovne:

“Samosprávny kraj je povinný zabezpečiť vypracovanie a do 30. apríla 2028 prijať akčné plány pre implementáciu stratégií pre nízkouhlíkový rozvoj pre územie samosprávneho kraja”.

Odôvodnenie:

Navrhnutá zmena presne korešponduje s formuláciou povinnosti uloženej samosprávnym krajom v § 18 ods. 1a. Keďže na úrovni krajov budú pôsobiť 2 - 3 RCUE (pozri odôvodnenie k pripomienke č. 12), je správne v tomto odseku uviesť termín na vypracovanie niekoľkých akčných plánov pre implementáciu stratégií pre nízkouhlíkový rozvoj pre územie samosprávneho kraja (nie iba jedného akčného plánu).

Pripomienka je zásadná.